

Motiv iz života sv. Ivana Kapistrana na kaležu, 1749. godine

UREDNIČKO SLOVO

Grad Vukovar je smješten na obali Dunava tamo gdje rijeka Vuka utječe u Dunav, a iznad Vuke se nalazi čuveni drveni most (...) Usred grada vidi se mala tvrđava, podignuta u prošlosti, koja je sada nenastanjena jer je u ruševnom stanju (...) Godine 1688. je oslobođen od turske tiranije (...) Samostan je smješten kod Dunava prema sjevernoj strani, dok se crkva nalazi s južne strane (...) Na generalnom kapitulu 1727. g. u Milanu ova je rezidencija proglašena samostanom te je proglašenje obavljeno 20. svibnja 1730. (...) Za prvog gvardijana novopodignutog samostana postavljen je o. Marijan Dragojević (...) Ova nova crkva posvećena je, kao i stara, apostolima Filipu i Jakovu. Tu je započela prva bratovština sv. Franje 1722. g. te se iz dana u dan širi s najvećom pobožnošću.¹

Prof. dr. sc.
Dražen Živić

Povijest Vukovara i njegovih katoličkih stanovnika unatrag više od tri stoljeća duboko je povezana s franjevcima i protkana njihovom duhovnošću, kulturom, obrazovanjem i ukupnim djelovanjem na pastoralnom i svjetovnom polju. Franjevačka kontinuirana nazočnost u vukovarskom kraju (još od XIV. stoljeća), a u samom Vukovaru od kraja 1680-ih godina, umnogome je odredila život, razvoj i identitet grada. Njihov dug i plodonosan boravak i djelovanje u Vukovaru, kako u danima radosti i blagostanja, tako i u vremenima tuge i trpljenja, duboko je utkana u povijesni mozaik ovoga grada, kao i u njegovu sadašnjost. Franjevci su zapravo bili ono vezivno »tkivo« koje je čuvalo, obogaćivalo i gradilo hrvatski nacionalni, kršćansko-katolički religijski i srednjoeuropski kulturološko-civilizacijski identitet Vukovara i njegova kraja. Oni su bili (katkad i jedini) nositelji ne samo crkveno-religijskog nego i svjetovnog života u gradu; osnivali su prve škole i visoka učilišta, stvarali i prikupljali bogato knjižno i

¹ Ivan STRAŽEMANAC, *Povijest Franjevačke provincije Bosne Srebrene*, Stjepan SRŠAN (preveo i priredio), Državni arhiv u Osijeku, drugo izdanje, Osijek, 2010., 115-117.

rukopisno blago; ljude su snažili duhovno i o njima skrbili materijalno; bili su uz svoj vjermički puk i u najtežim vremenima.

Prigodom 280. godišnjice proglašenja vukovarske franjevačke rezidencije samostanom sv. Filipa i Jakova apostola, te 270. godišnjice dovršetka njegove izgradnje, današnji vukovarski fratri, iz pera fra Ivica Jagodića župnika župe sv. Filipa i Jakova u Vukovaru, pred najširu javnost donose opsežnu, sadržajnu i reprezentativnu (foto) monografiju, naslovljenu – »Crkva i vukovarski franjevci« koja slikom i riječju, sažeto ali temeljito, progovara o tri stoljeća života i rada Reda Manje Braće među vukovarskim katoličkim vjernicima. Ovo djelo pokušava i, po mojemu sudu, uspijeva dočarati i dokazati, Božjom ljubavi i milosrđem učvršćenu i neraskidivu povezanost franjevaca i Vukovaraca. Obostrana je to bila i jest ljubav i iskrena privrženost. Ona se posebno očitovala u teškim povijesno-političkim i društvenim (ne)prilikama. Tako je bilo i nedavne 1991. godine te u godinama progonstva i povratka koji još uvijek traje.

Vukovarska crkva i samostan sv. Filipa i Jakova apostola bili su i opet su »svjetionikom« ljubavi, mira i nade koji se ne gasi, koji se ne umara, koji svijetli za sve one koji su potrebni Božje riječi i utjehe, kao i za one koji su puni zahvalnosti Bogu za sva njegova dobročinstva i milost.

Knjiga koja se, dragi čitatelji, nalazi pred vama svjedoči o dva vida franjevačke prisutnosti u Vukovaru. Pod jednim se vidom jasno uočava nastojanje vukovarskih fratara da budu uz svoj vjermički narod te da čuvaju njegovu kulturnu baštinu i razvijaju njegov religijski i nacionalni identitet. Oni su tako jačali vitalnost hrvatskoga čovjeka u Vukovaru i u povijesnim vremenima kada opće društvene i političke prilike nisu bile naklonjene vukovarskim Hrvatima i katolicima. Stoga su se crkva i samostan kao jasni simboli hrvatske prisutnosti i postojanosti u Vukovaru i našli među prvima na udaru dalekometnog srpskog topništva kada je ono u ljeto i jesen 1991. godine počelo sustavno razarati grad i ubijati njegove stanovnike. Poslijeratna obnova crkve i samostana bila je možda najmanje važna kao graditeljski pothvat, koliko duhovni, jer je potvrdila Božju prisutnost i tako osnažila povratak hrvatskoga čovjeka. Bogat samostanski i crkveni inventar, knjižno blago, umjetničke slike i drugo što je u srbijskoj agresiji bilo uništeno ili otuđeno, a sada se mukotrpno obnavlja ili restaurira, pokazuje da Vukovar nije bio na periferiji nego zapravo u srcu kršćanske Europe, da je zauzimao važno mjesto na zemljovidu srednjoeuropskih i podunavskih zemalja, da je bio važna karika u prometnom i gospodarskom povezivanju te kulturnom razvoju hrvatskih panonskih i ravničarskih krajeva. U gradnji, uređenju i opremanju vukovarskog samostana i crkve desetljećima su sudjelovali istaknuti europski i hrvatski arhitekti, graditelji i umjetnici.

Drugi vid djelovanja franjevaca u Vukovaru odnosi se na njihov pastoralno-duhovni rad. Kroz desetljeća duhovne skrbi fratri su ostvarili prisnu vezu s Vukovarcima, punu međusobnog povjerenja, uvažavanja, bliskosti i neposrednosti. Vrata vukovarskog samostana uvijek su otvorena kako za vjernike tako i za putnike namjernike. Tako je bilo nekad, tako je i danas. Obnovljena župna zajednica nakon tolikih ratnih strahota, stradanja i razaranja nesumnjivo svjedoči da vukovarski fratri nikada nisu posustali u radu na »njivi Gospodnjoj«, na čuvanju vjere i ufanja u Božju ljubav, da su bili postojano »svjetlo svijeta« svima koji su u njemu prepoznali nadu i pronaš-

li put i smisao ovovremenog života. Bez te duhovne dimenzije materijalna obnova samostana i crkve zapravo ne bi imala smisla. Bio bi to tek uzaludni pokušaj da se vrati barokni »sjaj« predratnog Vukovara. Ovako, crkva puna vjernika te brojne i vrlo aktivne pastoralne i druge zajednice i skupine koje djeluju pri crkvi, župi i samostanu, pokazuju i dokazuju da je riječ o »živoj« zajednici, o »živoj« Crkvi koja je hrabro kročila u treće tisućljeće i tako nastavila putem koji su zacrtala braća sv. Franje došavši u ovaj grad prije tri stoljeća.

Vukovar je po završetku mirne reintegracije 1998. godine postao povratnički ali i hodočasnički grad. U njega svake godine dolaze tisuće vjernika i namjernika privučeni herojstvom ali i mučeništvom njegovih stanovnika. Mnogi pritom posjete i razgledaju franjevačku crkvu i samostan te kažu da je Vukovar duboko ucijepljen u njihovim srcima. Jer kao da se njihove misli i osjećaji sažimlju u stihu:

*Ne možete ostaviti Vukovar
Jer vaša su srca temelj grada
I patnje u povijest upisane.²*

I ova će knjiga, vjerujem, pomoći da Vukovar zauvijek ostane u onima koji ga barem i na kratko, stvarno ili u mislima, posjete.

Na kraju, (foto)monografija »Crkva i vukovarski franjevci« izlazi kao zajednički nakladnički projekt Franjevačkog samostana Vukovar i Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar – područnog centra Vukovar. Kao urednik zahvaljujem fra Ivici Jagodiću koji je uspio u ovoj knjizi sažeti i na vizualno atraktivan način čitateljima opisati tri stoljeća dugu i sadržajnu baštinu franjevačke prisutnosti u Vukovaru.

Prof. dr. sc. Dražen Živić

² Martina BARIČEVIĆ, *Krik za Vukovar*, Vlastita naklada, Denona, Zagreb, 2010., 48.